

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
2023/2024 ÖĞRETİM YILI GÜZ DÖNEMİ ROMA HUKUKU
BÜTÜNLEME İMTİHANI

ÖĞRENCİNİN:
ADI SOYADI

31/01/2024

NO:

TALİMAT: 1. Süre 70 dakikadır. 2. Cevaplar gerekçeli olacaktır. Gerekçesiz cevaplara doğru da olsa puan verilmez. 3. Tükenmez kalem kullanınız. 4. Cevapları boş bırakılan yerlere yazınız. 5. Yazılarınızın okunaklı olmasına özen gösteriniz. Cümle kuruluşlarına ve ifadelerinize dikkat ediniz. Cevap verirken hukukî kavramlar kullanınız. Sokak ağzı ile verilen cevaplar dikkate alınmayacaktır. 6. Cevap anahtarını sınavdan birkaç gün sonra www.sahinakinci.com adresinde ilan edilecektir.

SORULAR

OLAY: Romalı Titius, çiftliğinde bir ay çalıştırmak üzere komşusu Casius'tan 1 Nisan günü üç tane köle istemiştir. Cassius, kölesi Servius'u 500 sesters karşılığında satabileceğini diğer iki köle Amilius'u ve Brütüs'ü ise çiftliğinde bir ay boyunca çalıştırması için ücretsiz verebileceğini söylemiştir. Taraflar anlaşmışlar, 3 Nisan günü Cassius'u ziyaret eden Titius, 500 sestersi ödeyerek köleleri alıp kendi çiftliğine gitmiştir.

Ertesi gün Servius'un ölümcül bir hastalığı olduğu ve çiftlikte çalışamayacağı ortaya çıkmıştır. Bu arada Titius'un üçüncü kişilerden alacakları vardır ama tahsil edememektedir. Bu alacaklarını gerekirse zorla tahsil etmeleri için Amilius ve Brütüs'ü borçluların üzerine göndermeye başlamıştır. Borçlulardan biri ile çıkan kavga sonucunda Amilius yaralanmıştır.

Çiftlikte çalıştırılmak üzere verdiği iki kölenin tahsilata gönderildiğini ve kavgada yaralandığını öğrenen Cassius çok kızmış, kölelerini geri istemiştir. Ayrıca Titius'a bu yüzden dava açacağını söylemiştir.

Servius'un hasta olduğunu öğrenen Titius da Cassius aleyhine dava açmayı düşünmektedir.

S. 1- Titius ile Cassius arasında hangi sözleşmeler hangi tarihte kurulmuştur? Gerekçesi ile birlikte açıklayınız. (10 puan)

Titius ile Cassius arasında satım ve ariyet (kullanım ödünçü) sözleşmeleri kurulmuştur.

Servius ile ilgili sözleşme satım sözleşmesidir. Çünkü Servius bir bedel karşılığında devredilmiştir ve Cassius niyetinin satmak olduğunu açıkça ifade etmiştir. Bu satım sözleşmesi 1 Nisan tarihinde kurulmuştur. Çünkü Roma'da satım sözleşmesi rızai bir sözleşme idi. Şekle bağlı değildi. Sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların anlaşması yeterliydi. Anlaşma 1 Nisan'da yapıldığına göre sözleşme de bu tarihte kurulmuştur.

Amilius ve Brütüs'ü konu alan sözleşme ise ariyet sözleşmesidir. Çünkü bu iki köle bir ay boyunca kullanıldıktan sonra iade edilecek ve ücret de ödenmeyecektir. Bu sözleşme 3 Nisan günü kurulmuş olur. Çünkü Roma'da ariyet sözleşmesi real sözleşmelerdendir. Real sözleşmelerin kurulabilmesi için tarafların anlaşmasının yanı sıra sözleşmeye konu olan şeyin karşı tarafa teslim edilmesi gerekir (consensus + res). Teslim olmadan sözleşme kurulmuş olmaz. At 3 Nisan'da teslim edildiğine göre sözleşme de bu tarihte kurulmuştur.

S. 2- Kölelerin mülkiyeti Titius'a geçmiş midir, neden? (10 puan)

Servius'un mülkiyeti Titius'a geçmemiştir. Çünkü köleler Roma'da res mancipi mallardan sayılıyordu. Bu tür mallarda mülkiyetin geçmesi için mancipatio veya in iure cessio işlemlerinden birinin yapılması gerekiyordu. Somut olaydan bu işlemlerin yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Diğer iki kölenin mülkiyeti de geçmez. Çünkü ariyet sözleşmesinde ariyet alan malik olmaz.

S. 3- Servius'un hasta olduğunun anlaşılmasını hukuken nasıl değerlendirirsiniz? (Cassius'un sorumluluğuna ne ad verilir?) Bu durumda aedilis curulisler tarafından Titius'a tanınan davalar nelerdir? Bu davalar hangi süreler içinde açılabilir ve neler talep edilebilir? (Talep edilemeyecek hususların yazılması puan kırılmasına neden olur). (15 puan)

Servius'un hasta olması hukuken ayıp olarak değerlendirilir. Cassius'un sorumluluğu ayıba karşı tekeffül sorumluluğudur. Roma Hukukunda ayıp halinde aedilis curulisler tarafından alıcıya iki hak tanınmıştı: Birincisi sözleşmeden dönerek ödediği bedelin iadesini talep etme, ikincisi ise ayıp oranında bedelde indirim isteme hakkı idi. Sözleşmeden dönmek isteyen alıcı, satıcıya karşı altı ay içinde actio redhibitoria davasını açmalıydı. Bedelin indirilmesi için ise bir yıl içinde actio quanti minoris (veya aestimatoria) davasının açılması gerekiyordu.

S. 4- Titius'un Amilius ve Brütüs'ü tahsilat işlerinde kullanmaya hakkı var mıdır? Bu durumu Roma Hukuku açısından nasıl değerlendirirsiniz? Cassius'un sırf bu sebepten dolayı Titius aleyhine açabileceği bir dava ya da davalar var mıdır? Varsa bunların adı nedir? (20 puan)

Ariyet sözleşmesinde ariyet alan aldığı şeyi sözleşme ile kararlaştırılan amaç doğrultusunda kullanmak zorundadır. Başka bir amaçla kullanamaz. Bu Roma Hukukunda böyleydi, günümüzde de böyledir. Şayet başka bir amaç doğrultusunda kullanırsa sözleşmeye aykırı davranmış olur. Böyle bir durumda ariyet veren ariyet alana karşı actio commodati directa davasını açabilirdi. Fakat ariyet alınan şeyin amaca aykırı kullanılması aynı zamanda kullanma hırsızlığı olarak da kabul ediliyordu. Bu durumda hırsızlıktan doğan actio furti de açılabilirdi. Bu davanın açılabilmesi için ariyet alanın aldığı şeyi malikin rızası hilafına kullandığının bilincinde olmalıydı.

S. 5- Servius'un hastalığının bulaşıcı olduğu ve Titius'un diğer kölelerine geçtiği anlaşılmıştır. Bu arada ödünç aldığı Amilius ve Brütüs de aynı sebepten dolayı hasta olmuştur. Titius bu iki köleyi ve kendi kölelerini tedavi ettirebilmek için 400 sesters masraf yapmıştır. Ayrıca bir ay boyunca kölelerin karınlarını doyurmuş ve yemek için de 200 sesters masrafı olmuştur.

Amilius ve Brütüs'ün ücretsiz kullanımını konu alan sözleşme taraflara yüklediği borçlar açısından ne tür bir sözleşmedir? Bu sözleşmenin özellikleri nelerdir? Bu kapsamda, Titius zikredilen masrafları Cassius'tan isteyebilir mi, neden? Cevabınız evet ise hangi davayı açması gerekir? (20 puan)

Bu bir ariyet (kullanım ödünç) sözleşmesidir. Ariyet sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmeydi. Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri her zaman borçlu iken diğer taraf kural olarak borçlu değildir. Ancak istisnaen bazı hallerde borç altına girebilir. Ariyet sözleşmesinde her zaman borçlu olan taraf ariyet alandır. Ariyet veren ise bazen borçlanır. Buna göre, eğer ariyet alan mala bir takım olağanüstü masraflar yapmışsa veya bu yüzden zarar görmüşse yahut üçüncü kişilere karşı borçlanmışsa, ariyet veren zararı tazmin etmek, masrafları ödemek ve borçları üzerine almak veya ödemek zorundadır. Bu olayda Servius'un bulaşıcı hastalığı olduğu için Titius'un öteki köleleri de hasta olmuş ve bu yüzden Titius zarar görmüştür. Cassius bu zararı tazmin etmek zorunda kalabilir. Fakat bunun için Cassius'un kastı veya ağır ihmalinin olması gerekir. Kölelerin yemek masrafları olağan masraflardır. Bunlar istenemez. Fakat tedavi giderleri olağanüstü masraftır ve bunda da ariyet alan Titius'un bir kusuru yoktur. Bu yüzden Titius tedavi giderlerini talep edebilir.

Metin Soruları

S. 1- Roma Hukukunun ortak hukuk olarak benimsenmesinde ve Avrupa'yı etkilemesinde hangi faktörler ne şekilde etkili olmuştur? (10 puan)

Roma Hukukunun ortak hukuk olarak benimsenmesi ve Avrupa'yı etkilemesinde en önemli rolü Bologna Hukuk Mektebi (Fakültesi), postglossatorlar ve Corpus Iuris Civilis oynamıştır. Şöyle ki; İtalya'nın Bologna şehrinde açılan Hukuk Mektebine Avrupa'nın dört bir yanından öğrenciler gelmeye başlamışlardır. Burada 11. yüzyıldan itibaren glossator (şerhçi) adı verilen hukuk hocaları ders vermiştir. Onlar derslerinde Corpus Iuris Civilis'i şerh ederek anlatmışlardır. Fakat glossatorlar sadece teorik açıklamalarla yetinmişler, uygulama ile ilgilenmemişlerdir. 13. yüzyıldan itibaren sahneye çıkan postglossatorlar ise Corpus Iuris Civilis'in nasıl uygulanacağı ile de ilgilenmeye başlamışlar ve öğrencilerini buna göre yetiştirmişlerdir. Bu okulda eğitim gören öğrenciler ülkelerine döndüklerinde hukuk uygulayıcısı olarak görev yapmaya başlamışlardır. Bunlar, kendi ülkelerindeki mahalli hukuklar yeterli olmayınca Roma Hukuku kurallarına müracaat etmişlerdir. Zamanla Avrupa memleketleri bu uygulamayı kanunî hale getirmiştir. Avrupa ülkelerinde eğer mahalli hukuk yeterli değilse Roma Hukukunun uygulanacağı yönünde kararlar alınmaya başlanmıştır. Böylece tüm Avrupa'da ikinci hukuk olarak uygulamaya konulan Roma Hukuku Avrupa'nın

ortak hukuku haline gelmiştir. 18. yüzyılın sonlarında Avrupa'da başlayan kanunlaştırma (kodifikasyon) hareketleri esnasında da önemli ölçüde Roma Hukuku kuralları derlenmiş ve kanun haline getirilmiştir.

S. 2- Roma'da Cumhuriyetten İmparatorluğa geçiş sürecinde yasama, yürütme ve yargı organlarının yapısında ve işleyişinde hangi değişiklikler yaşanmış ve bunların ne gibi sonuçları olmuştur? (15)

İlk imparatorluk Döneminden itibaren princeps adını alan ve artık ömür boyu görev yapan magistralar yetkilerini ve güçlerini giderek arttırmaya başlamışlardır. Öncelikle yürütme alanındaki tüm yetkileri kendilerinde toplamışlar, bunu da diğer magistraların yaptıkları işleri kendilerine bağlı devlet memurlarına gördürmek suretiyle yapmışlardır.

Yasama alanında kanun yapma yetkisi halk meclislerinde iken meclisleri toplayarak fiilen varlıklarına son vermişlerdir. Bunun üzerine yetki senatoya geçmiştir. Fakat senatoyu da kendi kontrolleri altına alan princepsler istedikleri kararları müzakere bile edilmeden çıkartmaya başlamışlardır. Bir süre sonra senatoyu da devre dışı bırakan princepsler kanun gücünde emirnameler çıkarmaya başlamışlardır. Böylece yasama yetkisi de princepslere geçmiştir.

Yargı alanında, Cumhuriyet Döneminde özel mahkemeler sistemi vardı. Davalar iki aşamada görülüyordu. İkinci aşamada hakemin önüne gidiliyor ve kararı hakem veriyordu. Hakem kararları kesindi. Üst mahkeme yoktu. Hakem devlet memuru değildi. Bu iş için maaş da almaz ve hakemliği de meslek olarak yapmazdı. Bu nedenle princepsler yargıya diledikleri gibi müdahale edemiyorlardı. Zamanla bu alanda da etkili olmak isteyen princepsler, sistem dışı yargılama usulünü teşvik ettiler. Bir süre sonra özel mahkemeler sistemini tamamen kaldırdılar. Sistem dışı yargılama usulünde davalar imparatora bağlı, devlet memuru sıfatını taşıyan hâkimler tarafından veriliyordu. Hâkimin kararı kesin değildi. İstinaf ve temyiz mümkündü. Hatta bazı kararlar, itiraz yoluyla imparatora kadar götürülebilirdi. Böyle bir sistem içinde, daha sonraları imparator ünvanını da kullanmaya başlayan princepsler yargıya da müdahale etme imkânını ellerine geçirmiş oldular. Böylece Cumhuriyet Döneminde Roma'da bir çeşit kuvvetler ayrılığı geçerli iken İmparatorluk Döneminde kuvvetler birliğine geçilmiş oldu.